

*Druhá čsl. divise v boji proti bolševickým Maďarům na Slovensku v červnu r. 1919.**)*

Náš zahraniční odboj, podporován jsa národně uvědomělými lidmi ve vlasti, dosáhl zničením rak. uh. monarchie a zbudováním samostatné čs. republiky význačného úspěchu.

Samostatnost československého národa byla našimi legiemi těžce dobyta po několika staletích, v nichž úpěli jsme v porobě, za níž byli věznění a vraždění nejlepši naši lidé.

Jest tudíž pochopitelné, že radost nad konečně dosaženou samostatností byla neslýchaná, že probíhala všemi směry naší vlasti a byla pocítována všemi vrstvami osvobozeného národa.

Je přirozeným zjevem, že náš neobyčejný úspěch vzbuzoval u našich nepřátel zavist a zášť. Nebylo jim trnem v oku jen to, že dosáhli jsme samostatnosti, ale nepřáli nám ani stanovení hranic naší vlasti, které byly určeny podle našich historických požadavků. Naši sousedé nemohli se s tímto faktem sprátně srovnat a hleděli všemožně nám přiřknuté území vyrvat.

Ministerstvo národní obrany, pochopivši správně nebezpečí, které z výbojnosti našich nám nepřejících sousedů vyplývalo, nařizuje ihned v listopadu a prosinci r. 1918, aby z domácích vojsk, která se vracela z různých bojišť, tvořeny byly vojenské jednotky, jež pak pověřuje úkolem, aby obsazovaly území obydlené Němci v pohraničí a na severu a na jihu Čech. Zároveň vidíme první oddíly domácích vojsk, jak v měsíci listopadu a prosinci se seskupovaly v údolí řeky Moravy, aby za vedení gen. Schöbla, jenž velel sku-

*) V zájmu doplnění teorie jest, aby ve studiu zajištění hranic i krytu bylo pokračováno, a aby ostatní důstojníci podali nám své názory, čímž budeme mít možnost kritiky a přesného pochopení daného předmětu.

**) Autor zaslal k této práci 15 velikých náčrtů, které bohužel pro značný náklad nebylo lze uveřejnit. Proto čtenář bude nucen na speciální mapě jednotlivé situace si sám zakreslovati.

pině, která se utvořila v Uherském Hradišti, počaly obsazovati slovenské území. Kolem vánoc r. 1918 příjíždějí transporty našeho zahraničního vojska, hlavně legie italské, které jsou přímo posílány na Slovensko, kde je každého vojína nutně zapotřebí. S italskými legiemi přichází též italský štáb těchto vojsk, v jehož čele jest generál italské armády Piccione.

Vojenská situace nabývá příchodem tohoto velitelství již ustálenějšího obrazu. Jednotky se organisují ve větší svazy, území rozděleno je v úseky, československé hranice proti Maďarsku jsou vojensky obsazeny a chráněny, byť i jen slabými oddíly pohraničními.

V první polovici měsíce ledna je rozložení vojsk na Slovensku asi toto:

Vrchní velitel, generál italské armády Piccione, v Kroměříži.

Etapní odděl. vrchního velitelství, major gen. št. Materna, v Kroměříži.

Velitel 6. československé divise italské legie, generál italské armády Rossi, v Košicích.

Velitel 7. čsl. divise italské legie, generál italské armády Boriani, v Nitře.

Velitel bratislavského předmostí, plukovník italské armády Barecca, v Bratislavě.

Jednotky, jež těmto velitelům byly podřízeny, byly rozloženy na hranicích českoslov. republiky proti Maďarsku. Na východě sousedily s nimi vojenské formace armády rumunské. Hranici tvořila řeka Ung. Od této řeky na západ až k Rožnavě byl prostor 6. čs. divise, odkudž až k Šamorýnu byl prostor 7. čs. divise. Území odtud až k rakousko-moravským hranicím bylo samostatným úsekem a tvořilo t. ř. předmostí bratislavské, za velení plukovníka italské armády Bareccy. Prostor za těmito jednotkami, jež byly v pohraničním pásmu až po hranice polské, byl pod velením Z. V. V. v Košicích gen. Schöbla. Tomuto velitelství podléhaly tři pěší brigády se sídlem v Prešově, v Popradu a Žilině. Tyto tři brigády byly složeny jen z oddílů vojska domácího.

V měsíci prosinci r. 1918 bylo zahájeno též obsazování Těšínska, které vyžadovalo značných vojsk, jimiž měly býti zahájeny větší operace. Vrchním velitelem těchto vojsk, která operovala na území Těšínska, byl podplukovník francouzské armády Gillain, později nynější velitel 11. čs. divise generál Šnejdárek, se sídlem v Mor. Ostravě. Jemu byla podřízena 2. čs. pěší brigáda, 4. čs. pěší brigáda a mnoho samostatných praporů domácího vojska a italské domobrany, dále 21. střelecký pluk francouzské legie a později části 22. stř. pluku francouzské legie.

Po porážce Poláků u Louczky a Ustroně dne 30. ledna 1919 bylo s Poláky uzavřeno příměří. V důsledku klidné situace na frontě těšínské bylo uvolněno mnoho vojenských oddílů, jichž bylo se zřením na počínající okolkovací akci nutně zapotřebí k hermetickému uzavření našich hranic, zvláště proti Maďarsku. Proto byly 2. a 4. pěší brigáda přesunuty v únoru z Těšínska na Slovensko, a obě byly dány k dispozici gen. Picciona.

Oddíly stojící v pohraničním pásmu, měly těžkou a odpovědnou službu. Maďaři, nechtějící se vžiti do nové situace, hleděli všemi prostředky slovenské území dostat zpět. Stále přestřelky, přepaďování našich pohraničních stráží, drancování a loupení v našich pohraničních vesničkách se opakovalo denně. Slabé, na veliké vzdálenosti od sebe rozestavené pohraniční stráže nemohly na delší dobu

tomu zabrániti. K zesílení oddílů v pohraniční službě byla ponenáhlu vsunuta mezi 7. a 6. čs. divisi it. legie, 2. a později i 4. p. brigáda. Obě tyto brigády převzaly prostor od údolí rimavského až k čáře Hont—Tesmag, východně od Ipolských Šahů. Velitelství těchto obou brigád převzal gen. Letovský co skupinový velitel se sídlem v Lučenci. Až do polovice měsíce května pokoušeli se Maďaři na různých místech slabšími nebo silnějšími oddíly znepokojovali naše stráže. Mnohdy na různých místech se jim podařilo zatlačit i naše slabé hlídky; vždy však byl nepřítel protiútokem zahnán zpět do svých původních východišť.

Těmito stálými potyčkami a pohraničními přestřelkami utvořila se na našich hranicích skutečná bojová fronta, která se časem i technicky vybudovala a zesílila. Tak se stalo hlavně na nejdůležitějších místech, jako v Bratislavě, Komárně, Ipolských Šahách, v Lučenci a jinde, kde vznikla ponenáhlu silná střediska odporu. —

*

V dalším svém pojednání nebudu šířiti slov o všeobecných událostech; chci se omeziti jen na vyličení vojenských operací u skupiny generála Letovského. Na tuto skupinu byl Maďary učiněn nejsilnější nápor, jemuž se zde podařilo skutečně s počátku získati úspěchu, byť i jen přechodného.

Od polovice měsíce května, kdy bolševický režim Bély Khuna v Maďarsku byl na vrcholu svého rozvoje, bylo lze pozorovati mnohem živější činnost Maďarů v pohraničí. Na mnoha místech slabší oddíly denně pokoušeli se zahnati naše hlídky.

Tento napiatý stav kladl na každého jednotlivce veliké požadavky. Vojín musil dnem i nocí bdíti a konati namáhavou službu. Stálé potyčky a menší akce v pohraničí přinášely značný počet raněných, ano i mrtvých.

Přes to bránily naše oddíly mužně jim svěřené hranice, a až na nevelké úspěchy u Levic nepodařilo se maďarským bolševikům nikde dostati se kupředu.

Do této kritické doby spadá změna vrchního velitelství na Slovensku. Italské vojenská misse jest odvolána do své vlasti a předává ve dnech 31. května a 1. června své funkce důstojníkům francouzské armády. Velitelem území západního Slovenska jest naznačen generál francouzské armády Mittelhausser se sídlem v Bratislavě, velitelem východního Slovenska a Podkarpatské Rusi generál francouzské armády Hennoque se sídlem v Košicích.

Dne 30. května v 5 hodin ráno jest situace skup. generála Letovského tato:

V prvních hodinách ranních dne 30. května 1919 hlásily hlídky 2. čs. brigády, stojící na řece Ipole, jižně od Lučence, že se nepřítel pokouší na několika místech o přechod řeky. Později docházejí zprávy, že se pokus na několika místech zdařil a že Maďaři útočí značnou přesilou, a že naše oddíly jsou nuceny ustoupiti. Brzy poznalo skupinové velitelství, že tu nejde již o akci podřadnou, nýbrž že nepřítel zahájil skutečně dlouho již připravený a promyšlený útok se značnými silami.

Podle docházejících zpráv ze všech podúseků o všeobecném náporu maďarském bylo jasno, že vlastní fronty nelze udržeti a proto vydal skupinový velitel dne 30. května ve 14. hod. 30 min. rozkaz k všeobecnému ústupu a to na čáru B. Štiavniča, Krupina, Senohrad, Turopole, Budínská skála, Dobráč. Podotknuto bylo zvláště, aby

ústup byl proveden postupně, aby na všech místech byl nepříteli kladen největší odpor a aby všemi prostředky bylo hleděno nepřítele zadržeti.

Ač bylo snahou všech velitelů, aby srdnatou obranou byla chráněna každá píď slovenské země, přece nepodařilo se našim oddílům, které byly dlouhou pohraniční službou zmořeny, stálými místními i většími boji vysíleny a značnými ztrátami zeslabeny, nepřítele v postupu zadržeti.

O situaci 2. čs. divise a jejích pozdějších operacích nelze blíže mluvit, aniž bychom předem neuvedli poměry, které tenkrát byly všeobecně na Slovensku.

Situace na celém území Slovenska byla v této době kritická. Pro nevýhodně pro nás určené hranice mezi republikou čsl. a maďarským státem a pro nedostatek vojsk byly jednotlivým oddílům přidělovány pohraniční úseky daleko větší, než mohly při sebe větší námaze poctivě střežiti. Bolševickým Maďarům bylo tedy lehko využití této situace a zatlačiti náhlým útokem slabé čs. pohraniční strážní oddíly. Též protistátní agitace maďaronských žvlů byla velice čilá, což mezi maďarským obyvatelstvem Slovenska, hlavně v pásmu pohraničním nebylo ovšem těžké.

Terén bojiště slovenského je skoro po celých hranicích proti Maďarsku, mimo tok řeky Dunaje, pro nás naprosto nepříznivý. Skoro veškerá údolí a toky řek se táhnou od severu k jihu. Mezi těmito údolím jsou horské hřbety bez veškerých příčných komunikací, jež jsou téměř neschůdné pro pohyby vojsk. Drah, běžících od západu k východu, bylo málo. Byla to: Košicko-Bohumínská dráha, která však nepřicházela v úvahu pro vojenské transporty proto, že pro nás nevýhodným rozdělením těšínského území dohodovou komisí generála francouzské armády Nissela kus dráhy od Těšína na jih až k sedlu Jablunkovskému byl přiřčen Polákům. Zbyla tedy pro vojenské převozy z Čech a z Moravy jen dráha přes Vlárský průsmyk, neboť trať Bratislava—Komárno—Ipol. Sáhy—Lučenec nebylo lze bráti v úvahu pro blízkost hranic. Trať přes Vlárský průsmyk byla však, tak jako lokální trať Kúty—Jablonica—Trnava, se zřením k jejímu vybudování, jen podřadnou, se slabými objekty, jednokolejná, a vojen. potřebám nevyhovující. Ukázalo se hned v prvních dnech útoku, že hájiti území východního Slovenska a Podkarpatské Rusi pro velice dlouhé hranice a pro nedostatek vojska jest nemožné. Oddíly, stíhané stálými neúspěchy, byly nuceny evakuovati Podkarpatskou Rus a část východního Slovenska s Košicemi. —

Veškeré obtíže terénu, nedostatky komunikační sítě, telefonického spojení a p. dosahovaly však vrcholu v horské oblasti jižně od Zvoleně, kde operovala 2. čs. divise.

Oddíly, které byly v pohraniční službě ve všeobecné čáře toku řeky Ipoly, byly silným nepřátelským tlakem donuceny ustoupiti v několika směrech, které byly podmíněny konfigurací terénu. Všeobecně byla volena k ústupu údolí, táhnoucí se ve všeobecném směru od severu na jih. Tak užila většina oddílů 4. pěší brigády údolí Rimy, oddíly 2. pěš. brig. údolí potoků Lučence, Strehovského, Krtiše a Šťavnice. Mezi oběma ustupujícími brigádami povstala mezera v šíři 20 km. Též mezi ustupujícími oddíly 7. čs. divise a oddíly generála Letovského vznikla mezera, která za excentrického ústupu neustále rostla. Na levém křídle skupiny generála Letovského přestal bočný styk s východní skupinou generála Hennoquea vůbec.

Za těchto namáhavých ústupních bojů bylo pro těžký horský terén, pro naprostý nedostatek jezdeckva a jiných spojovacích prostředků a pro vysílení pěchoty zcela nemožno udržovati styk mezi ustupujícími proudy. Tím se stávalo, že nebyla křídla bojujících oddílů kryta; nepřátelské oddíly obcházely otevřené boky, což způsobovalo nejen stálý další ústup, ale i silnou demoralisaci vojska. Logickým zjevem u vojska, jež žije pod dojmem stálého ústupu, jak jsme právě naznačili, je klesající morálka. K tomu přidružil se ještě naprostý nedostatek starších zkušených důstojníků; oddíly byly v rukou mladých důstojníků, kterým chyběly znalosti, jak zacházeti s mužstvem a znalosti potřebné v těchto těžkých situacích. Oddíly byly již od polovice května v neustálém boji, a poslední dny v unavujícím, morálně i fyzicky vyčerpávajícím ústupu.

Pro nedostatek vojska nebylo možno vystřídati oddíly znavené a demoralisované oddíly čerstvými. Stravování stále se pohybujících jednotek bylo nepravděelné. Šatstvo bylo chatrné, často bylo viděti vojína bez bot; většina vojáků neměla pláště, ani příkrývek, takže v noci trpěli zimou. Vše to vyvolalo demoralisaci vojska, takže takorba žádnému, byť i sebe energičtějšímu veliteli, nebylo možno, aby tyto oddíly, jež stále a již typicky ustupovaly, zastavil. —

Vojáci ojedinele i v hloučcích opouštěli své bojující jednotky a utíkali z fronty. Jenom drakonickými prostředky dalo se zabrániti nevyhnutelné katastrofě.

V této právě vyličené situaci nařizena jest reorganisace velitelství skupiny generála Letovského. Skupina gen. Letovského jest zrušena, a 2. a 4. pěší brigáda podřizuje se nově utvořenému velitelství 2. čs. divise. Velitelem této divise naznačen byl dne 4. června dosavadní velitel fronty těšínské, plukovník Šnejdárk.

Nový velitel divise kladl v této nadmíru kritické situaci hlavní důraz na to, aby nepřátelský útok byl stůj co stůj zadržen, a vydal v té příčině přísné rozkazy, kterými zakazuje další ústup a nařizuje, aby každý úsek byl v dosažené situaci udržen, a nepřátelský postup byl protiútoky zlomen.

Leč i snaha nového velitele divise ztroskotala na naprosté demoralisaci vojska, již jsme shora vyličili. Nepřátelský útok stále pokračoval a získával čím dále tím více úspěchu, takže se velitel divise dne 6. června rozhodl ustoupiti na přírodně silnou obrannou čáru, která se opírá pravým křídlem o Sv. Kříž, jde dále podél dráhy z Hronské Breznice na Zvoleň, odtud táhne se obloukem dále, a končí levým křídlem u Očové.

Pod stálým útokem, který byl veden značnými vojsky maďarských bolševiků, nařídil velitel 2. čs. divise v noci ze dne 6. na 7. červen přeskupení vlastních sil a obsazení výše uvedené čáry.

Velitel divise se svým štábem očekával na silnici pod zvolenickým zámekem oddíly své divise, které sestupovaly s horských svahů jižně od Zvoleně, osobně kolem jdoucím částem a velitelům domlouval a je povzbuzoval. Důstojníci štábu vedli oddíly do nových jim příknuých úseků, kde se roty ihned zařizovaly k obraně. Vše vzbuzovalo dojem, že v této situaci a v dobré posici se nepřátelský útok zastaví.

Leč ani zde nebylo možno se před stále značnou přesilou udržeti. Dne 7. června v 15 hod. podařilo se nepříteli prolomiti frontu soustředným útokem jižně od Zvoleně v úseku p. pl. č. 11 a oproti okamžitému protiútoky vzíti nádraží zvolenické a za nedlouho na to i město samo.

Vojenské Rozhledy Roč. VI. č. 6.

Vlastní oddíly stáhly se do tohoto obranného pásma: Pravé křídlo: Stará Kremnička, hostinec Labušen (Scheide), Badin, levé křídlo: Horní Mičiná. Sídlo velitelství divise bylo Kremnica, sídlo 2. čs. brigády B. Bystrica, 4. p. brig. Tisovec.

Maďarská ofensíva se rozvíjela stále víc a více. Vedlejší útok byl veden proti 7. p. divisi na frontě Komárno—N. Zámky. Hlavní útok proti 2. čs. divisi směrem význačných železničních uzlů Zvoleň, Hronská Breznica, Vrútky, Žilina. Tento plán, který byl záznaky zajatého bolševického důstojníka ověřen, byl pro nás velice nebezpečný. Kdyby byly bývaly dobyty Vrútky a Žilina, a bylo bývalo přeříznuto jediné transversální železniční spojení východního Slovenska se zápolím, byla by bývala armáda, jež operovala ve východním Slovensku, úplně odříznuta od zápolí Moravy a Čech. Bylo tedy nutno věnovati největší pozornost hronskému údolí, a to zvláště u Sv. Kříže a Hronské Breznice a údolí dráhy Hronská Breznica—Vrútky.

Situace 2. čs. divise, stálými neúspěchy vynucená, byla velice kritická. Mezi oddíly, které operovaly v údolí kremnickém a hronském jižně od B. Bystrice, táhne se směrem od severu k jihu skoro neschůdný, silně zalesněný horský hřbet, který dosahuje průměrné výše 1200 m. Tento hřbet tvořil pro nedostatek spojovacího materiálu a dopravních prostředků tak značnou překážku, že byla v prvních dnech odůvodněná obava, že zásobování hronského údolí nebude možné. Jen neúporné práci a energii všech orgánů štábu divise a iniciativnímu jednání velitele 2. čsl. brigády plk. Hanáka se podařilo zabezpečiti již třetího dne zásobování i telefonické spojení. Těžká autokolona 2. čsl. divise prováděla zásobování veškerých v hronském údolí jižně od B. Bystrice operujících vojsk po horské silnici ze Štubňanských lázní do B. Bystrice.

Tato situace se nemohla dlouho udržeti. Každý další úspěšný útok nepřítelův byl by zatlačil naše vojska do neschůdných hor a byl by úplně rozštěpil jednotlivé části. Jednotné velení bylo by v takovém případě nemožné, neboť k udržování styku chyběly prostředky. Další nezdár byl by znamenal zkázu a porážku. Následky byly by bývaly nedozírné. Velitelství divise musilo tudíž hleděti, aby se z této nemožné situace vyprostilo stůj co stůj. Jediný prostředek však byl ofensivní postup na střežní místa nepřátelské posíle u Hronské Breznice a Zvoleně. Tuto myšlenku podporovala značně dvoudenní nečinnost nepřítelova skoro na celé frontě. Nebylo pochyby, že i nepřítel potřeboval po dnech stálého ruchu a veliké fyzické námahy odpočinku a klidu. Bylo nezbytně nutné využití právě této doby nepřátelské nečinnosti a překvapit nepřítele energickým útokem.

Svémi úvahami přišlo velitelství divise k plánu, obejít pokud možno krytým postupem otevřený nepřátelský bok směrem přes Sv. Kříž a Skleno Teplice a zmocnit se tak v týlu nepřítelově jednoho z nejdůležitějších opěrných bodů nepřátelské fronty, Báňské Štiavnice. Tento úmysl byl velice odvážný, ale, zdařil-li se, vedl nesporně k značným úspěchům nejen taktickým, nýbrž i morálním.

K provedení tohoto úmyslu seskupil velitel divise u St. Kremničky jednak z praporů čerstvě na bojiště došlých, jednak z těch, které nejlépe se držely, zvláštní údernou skupinu, kterou hojně vybavil dělostřelectvem. Za velitele této skupiny určen byl major francouzské legie Bláha. Jemu byly podřízeny prapory I/94, II/94, III/54 a baterie 5/4, 2/2 a 3/2.

Nově organisovaná skupina byla soustředěna dne 9. června v prostoru Staré Kremničky a Sv. Kříže a dostala rozkaz od velitele divise vpadnouti nenápadným a velice pozorným obchvatem nepřátelského křídla u Hronské Breznice nepříteli v týl a vzítí Báňskou Štiavnicí.

Skupina vyrazila dne 10. června ve 3. hod. 30 minut přes Sv. Kříž — Skleno Teplice a postupovala hlavním proudem s prapory II/94 a III/54, bat. 5/4, 2/2 a 3/2 po silnici Sv. Kříž — Skleno Teplice — B. Štiavnice a zabezpečovala svůj pravý bok praporem I/94, postupujícím přes Vikne-Peserény na B. Štiavnicí.

Útok této skupiny byl podporován útokem 2. pěší brigády proti Zvolení: skupina pplka Kendíka s prap. I/VII., II/VII., I./III., III/102 a III/III. a baterie I/2 útočila na Zvoleň ze severu a hledala spojení s levým křídlem skupiny majora Bláhy u Hronské Breznice, skupina mjra Cypry s prapory III/71, III/VII. a III/IV. postupovala na výšinu „nad Kutí“ trig. 430 a kryla východní bok skupiny Kendíkovy; II/III. prapor zůstal jako brig. záloha na jižním okraji Radvaně. Všeobecný postup byl stanoven na 4. hod. dne 10. června.

Po veliké námaze a na mnoha místech po urputném boji podařilo se fysicky silně vyčerpané skupině majora Bláhy v 19 hodin se zmocniti města Báňské Štiavnice. Bylo ukořistěno několik kulometů, půl milionu okolokovaných čsl. bankovek a zajato několik bolševických Maďarů. Útok oddílů 2. čs. brig. byl s úspěchem proveden. V 19 hodin byla obsazena linie Badín — Vlkanová — Ostri vrch (538), Havranec (477) a Brabinec (598).

K zesílení 2. pěší brigády odeslal velitel divise nově došlý prapor I/74 a baterie 5/1 a 6/I do B. Bystřice. Nepřítel zpozorovav nebezpečí, které mu na levém křídle hrozí, hleděl je odvrátiti silným tlakem proti skupině pluk. Hanáka. V noci ze dne 10. na 11. červen podnikl dva útoky na pravé křídlo 2. brig. u Badína, byl však odražen se značnými ztrátami.

V 9 hodin dne 11. června započal nepřítel po značné dělostřelecké přípravě opětný útok na pravé křídlo brigády Hanákovy u Badína. Dělovou palbou vznikl ve vesnici veliký požár, jemuž podlehl více než polovina stavení. Nepřítel chtěl využití zmatku, který za požáru mezi obyvatelstvem vznikl a podnikl útok, který byl po dvouhodinném těžkém boji odražen. Ztráty, hlavně nepřátelské, byly značné. Pro značné zeslabení 2. pěší brigády poslal velitel divise z divisních záloh prapory I/IV a II/IV. za velení pplk. Marschana, k 2. pěší brigádě. —

Aby využit byl dosavadní úspěch, nařídil velitel divise, aby se pokračovalo v útoku a aby dobytá byla Hronská Breznice, která byla jakožto jedno z nejdůležitějších míst bolševické fronty silně obsazena a hájena pěchotou a dělostřelectvem. Jelikož bolševická vojska byla již úplně desorganisována a špatně vedena a jelikož nepřítel byl úplně u B. Štiavnice překvapen, nebyla bolševická skupina, jež bojovala a hájila Hronskou Breznicu, zpravena o pádu Báňské Štiavnice. Řečená skupina byla pevně přesvědčena, že má svůj bok a týl bezpečně kryt. Jen takto si lze vysvětliti úplné překvapení této skupiny a značný úspěch naší skupiny, jež útočila na Hronskou Breznicu.

Útok na Hronskou Breznicu byl veden podle dispozic velitele soustředně, a to jednou skupinou od jihu z B. Štiavnice (praporem III/54 za velení kapitána Zápala) a druhou skupinou od západu,

vycházející z Jalné (II/ stř. 25. a 2. roty domobraneckého praporu čís. 6 za velení majora franc. legie Šidlíka).

Skupina kpt. Zaccala vyrazila ve 20 hodin z Lenge a postupovala na Močiar, razíc si cestu lesy. Bylo umluveno, že boj skupiny majora Šidlíka, kapitána Zaccala a slabé kolony, jež kryla pravý bok Zaccalův a postupovala přes Kozelnik, začne v 6 hodin dne 12. června. Skupina Zaccalova dorazila nepozorovaně k 6. hodině ranní na výšiny jižně od H. Breznice, které obsadila. Jelikož o sousedních skupinách napravo i nalevo nebylo do stanovené hodiny ani slechu, zahájil kapitán Zaccal v 6 hod. 30 min. boj, a jeho energickému a obezřetnému vedení se podařilo vzít H. Breznicu po urputném boji proti značné, dělostřelectvem podporované přesile. Úspěch této poměrně slabé, hrdinně bojující skupiny, byl veliký. Nečítajíc mnoho mrtvých a raněných bolševiků, padlo do našich rukou přes 100 zajatých bolševických Maďarů, 1 improvizovaný pancéřový vlak, 12 kulometů, 32 beden pěchotní munice, 15 beden ručních granátů, 32 koní, celý trén posádky Hronské Breznice, skládající se ze 16 vozů a 4 polních kuchyní, 2 děla s úplným spřežením, mnoho pušek a různý válečný materiál. Nepřítel, který zde měl asi dva prapory a jednu baterii, byl úplně potřen a zachránil se částečně jen útekem přes hory směrem k Zvolení.

Skupina majora Šidlíka narazila u Jalné na nepřátelský odpor a dostala se jen pomalu kupředu, takže dorazila k Hronské Breznici teprve v 11 hodin 30 minut. V 11 hodin byla Hronská Breznica obsazena praporem III/54 a těžkou legionářskou baterií.

Dobytím Báňské Štiavnice a Hronské Breznice získala 2. čsl. divise dvou důležitých míst na svém pravém křídle, která byla základem pro vývoj dalších operací. Poznáváje důležitost B. Štiavnice nařídil velitel divise vybudovat i zesílit toto důležité místo technicky. Nepřítel se pokoušel ihned silnými protiútoky opět zmocnit se Báňské Štiavnice, leč všechna jeho snaha ztroskotala. Po celou tuto dobu byl nepřítel na levém křídle divise poměrně klidný. Vyslané hlídky zjistily, že se nepřítel na dosažené čáře zakopává.

Využívaje dosavadních výsledků snažil se velitel divise postoupit skupinou majora Šidlíka (II/ stř. 25 a 2. roty domobraneckého praporu č. 6.) v hronském údolí dále na východ a v souladu se skupinou báňskobystřickou plka Hanáka vzít Zvoleň. Leč již v první fázi postupu narazila skupina Šidlíkova v hronském údolí jižně od Ostrolúky na silný nepřátelský odpor a byla nucena vrátit se do svého východiště. Dobyté předmostí Hronské Breznice bylo obsazeno praporem III/54 a těžkou legionářskou baterií.

Vyslané hlídky proti Zvolení zjistily, že nepřítel po utrpených ztrátách ustoupil k Zvolení, který byl obsazen třemi pluky. Se zřejmým na dosažený úspěch a na značné ztráty, které nepřítel utrpěl, rozhodl se velitel 2. divise, že se zmocní dne 13. června ráno Zvoleně útokem, a to ze severu skupinou plka Hanáka a ze západu skupinou majora Šidlíka. Rozkaz byl vydán oběma skupinám, a počátek útoku stanoven na 4. hodinu ranní. Sestava skupiny plka Hanáka (úsek báňsko-bystřický) byla tato:

- Skupina pplka Kendíka s prapory III/IV, I/VII, II/VII útočí od Badína přes Sielnicu a Kováčovú na Zvoleň a zjedná u Buče styk se skupinou majora Šidlíka, jež postupovala údolím.

Skupina mgra Cypry s prapory I/74 a II/III. a bateriemi I/2 a 5/I postupuje podél silnice přes Hájníky na Zvoleň.

Skupina pplka Marschana s prapory III/102, I/IV, II/IV, III/VII, III/71 a baterií 6/1 postupuje ve dvou proudech a to s prapory III/102 a III/71 jako západní proud přes Vlkánovú a Ostri vrch (538) na Sliač a dále na Zvolen a s prapory I/IV, II/IV, III/VII. a baterií 6/1 přes Horní a Dolní Mičinou — Bukovou jámu (421) na Zvolen.

Jako záloha skupiny Hanákovy následuje za skupinou mjra Cypry prapor I/III a ženijní rota 3/3, za skupinou pplka Marschana prapor III/III.

Soustředně vedený útok na Zvolen přes nepřátelský silný odpor zdařil se úplně. Skupina pplka Kendika přepadla praporem III/IV. nepříteli západně od Zvoleně a donutila ho ke kvapnému ústupu. Mohutný nápor všech útočných skupin přinutil pak nepříteli k dalšímu ústupu, čímž Zvolen dne 13. června kolem 10. hodiny ranní padl do našich rukou. Kvapem ustupující nepřítel zanechal v našich rukou značný počet zajatců, zbraní a munice a mnoho různého válečného materiálu. Dne 14. června jest situace 2. čsl. divise tato:

Skupina Bláhova má obsazenu B. Štiavnicí; předmostí Hronské Breznice má obsazeno kapitán Zaczal s praporem III/54. Skupina Hanáková se sídlem ve Sliači má obsazeno: skupinou pplka Kendika výšiny východně od Zvoleně, skupinou majora Cypry Bukovou jámu, skupinou pplka Marschana Dolní Mičinou, Čeren, Sebedín, Zolnou.

V této době je též nutno zmíniti se o malé skupince slovenských nadšenců, kteří zřeknuvše se všech svých rodinných a osobních zájmů, postavili se mužně v čelo obránců své vlasti. Je to vlastenecký nadšenec evangelický farář Ruppelt v Turč. Sv. Martině, který v době, kdy našim oddílům se vedlo nejhůře, kdy naše vojsko, jsouc stálými neúspěchy pronásledováno, bylo nuceno stále ustupovati, prováděl mezi svými farními příslušníky živou agitaci a vybízel je, aby tvořili oddíly Turčanských dobrovolníků. Jsa ve svých snahách úspěšně podporován záložním poručíkem francouzské armády Dominoisem, nalezl vbrzku tento slovenský páter Haspinger plně porozumění, a již v následujících dnech spěchali nadšenci z Turč. Sv. Martina, Lipt. Sv. Mikuláše a odjinud, aby se postavili do služeb ohrožené vlasti. Velitel 2. čsl. pěší divise organisoval z nich oddíl Turčanských dobrovolníků, který čítal asi 200 mužů za velení Slováků nadporučíka v zál. Rastockého. Poměrně malá tato hrstka láskou k vlasti prodchnutých mužů prokázala vlastní výborné služby a byla upotřebena jak ve službě týlové, tak v předních liniích u Prečova, u Sv. Antalu a jinde. Všude, kam byli Turčanští dobrovolníci postaveni, konali vždy vzorně své poslání a mohli vždy jen sloužiti za vzor všemu ostatnímu vojsku.

Dobytí B. Štiavnice, Hronské Breznice a Zvoleně znamenalo v celém období bojů proti bolševickým Maďarům v prostoru 2. čsl. divise celkový převrat v našich vojenských operacích a hlavně v morální síle vojska. Od konce května stálými neúspěchy a ústupy úplně demoralisovaný voják získal opět těmito třemi, byť jen lokálními porážkami Maďarů sebedůvěru, poznal sílu vlastního vojska, která spočívá v ukázněnosti a v důvěře k vlastní zbraní a k vyššímu velení. Účinek tohoto znovu získaného přesvědčení bylo pak pozorovati až do posledních operací na Slovensku. Duch a morální síla vojska byla výborná, i když kázeň jednotlivců a vnitřní hodnota jednotlivých oddílů byla ještě velice pokleslá. Tyto nedostatky byly však následky pětileté války a jí podmíněné všeobecné demoralisace a proto nebylo lze je za několik dnů potlačit.

Po dobytí řečených tří základních míst v oblasti 2. čsl. divise, které byly nejsilnější základnou pro vývoj dalších operací, bylo úmyslem velitele divise držeti dobytou frontu nejnemnějšími oddíly a přenést ofenzivní činnost na jih, odkud stále docházely zprávy, že nepřítel soustřeďuje v okolí Levic značné síly. Týž úmysl pojal velitel západní skupiny slovenské a nařídil k uvolnění nepřátelského náporu na Nitru a Nové Zámky, aby v souladu s pravým sousedem, 7. čsl. divisi, proveden byl útok proti maďarským vojskům seskupeným u Levic.

Tento útok měl být proveden 7. pěší divisi od západu a částmi 2. čsl. divise od severu. Útok byl určen na 14. června. Velitel 2. pěší div. uvolnil podle tohoto rozkazu oddíly, kterých mohl postrádati a soustředil v Báňské Štiavnici zvláštní údernou skupinu za velení majora franc. legie Bláhy. Skupina tato se skládala z praporů: I/94, II/94 a II/stř. 25, z kulometné roty 23. pluku franc. legie, ze žen. roty 2/1, z eskadrony 1/7 a z baterií 5/4, 6/2 a 3/1. Mimo to byl prapor I/stř. 10 určen k obraně Báňské Štiavnice, zatím co ochrana levého křídla skupiny Bláhovy u Prenčova byla svěřena praporu III/VIII a 100 mužům ze sboru Turčanských dobrovolníků.

Po ukončení veškerých příprav přijel dne 14. června ve 13 hodin velitel západní skupiny slovenské generál Mittelhausser k velitelství 2. čs. divise a nařídil, aby útok byl o 24 hod. odložen, neboť seskupení 7. čs. divise nebylo včas provedeno. Tento odklad měl ovšem za následek, že Maďaři posunuli své bojové čáry až těsně před Báňskou Štiavnicí a znepokojovali naši frontu již u Nemců (Németi) a u Krupiny.

Tou dobou 2. pěší brigáda, jejíž úkolem bylo držeti dobytý prostor a jen slabými oddíly poutati na sebe nepřátelské síly, aby kryla náš útok na Levice, zaujala tuto sestavu: prostor jižně a východně od Báňské Bystřice obsadil pěší pluk č. 4., předmostí zvolenské držel pěší pluk č. 7. a prapory I/74, III/71 a III/102. Pěší pluk číslo 3. byl zálohou brigády v Hajníkách. Při tom 2. brigáda zaujala tyto posice: IV. pěší pluk v polokruhu na výšinách Stalec (kota 736 severně Hrochotu), Pod Hrádok (kota 627), dále přes kotu 592 (Ondrjášová), Kostelec (trigonometr 523), na Tadok (483). Plukovní záloha jeden prapor v Cerení, plukovní velitelství v Dolní Micině. VII. pěší pluk a prapory I/74, III/71 a III/102 za velení podplukovníka Kendíka, co velitele skupiny Zvolenské od koty 408 (severových. Lukovo), Na Hrb (kota 391), podél cesty na kotu 343, přes hřbitov u Lieskovce na výšiny jižně dráhy, Strážnice (391), na výšiny jižně Moutové, kota 477, Pustý Hrad (kota 473), přes silnici a dráhu na Velkou Stráž (kota 437). Velitelství a skupinová záloha ve Zvolení. Brigádní záloha pěší pluk čís. III. v Hajníkách.

Směrem přes Dobronivou vyslané hlídky postoupily dále na jih a obsadily Krupinu, kde zajaly 15 bolševických Maďarů. Hlídky, vyslané na Velkou Slatinu, narazily zde na slabší nepřátelské oddíly, vypudily je a obsadily vesnici.

*

Abychom získali jasný obraz o veškerých operacích 2. čs. divise, vraťme se nyní k 4. pěší brigádě, o které jsme řekli, že ustoupila v rimavském údolí.

4. p. brigáda byla rozložena koncem května 1919 v širokém prostoru, východně od Ipoly až k silnici Balog—Rimaszecz a byla po

úspěšném útoku maďarských bolševiků dne 30. května nucena ustoupiti na Tisovec.

Tímto ústupem, kterým byla 4. pěší brigáda Uherským Rudohorím odloučena od 2. čs. divise, připadla této brigádě důležitá úloha, totiž udržeti styk mezi levým křídlem západní armády generála Mittelhaussera, které stálo u Zvoleně, a mezi pravým křídlem východní armády generála Hennoquea, která ustupovala z prostoru u Košic na Spišskou Novou Ves. Tato úloha vyžadovala stálého pozorování a uzavření všech cest, jež vedly z prostoru Lučenec—Rim. Sobota do údolí Hronu a tím do boku a týlu hlavní armády, dále neustálého styku a taktické spolupráce se samostatnou, v údolí Muraňského potoka operující skupinou pplka. Šembery 3. pěší brigády (později mjra. francouzské armády Prignota), a konečně cíle ofensivní činnosti do týlu a boku nepřátelské armády, postupující od Ipoly směrem Nitra—Trenčín, aby tento postup byl zastaven nebo aspoň vydatně rušen a zdržen. Ve dnech od 30. května počínajíc do 10. června ustoupila 4. pěší brigáda pod silným tlakem nepřítelovým až do prostoru u Tisovce. Ale i toto strategicky neobyčejně důležité místo, nemohla stálými úmornými a demoralisujícími přesuny a ústupy decimovaná brigáda udržeti. Po neúspěšných bojích dne 8. a 9. června velitel brigády se rozhodl vykliditi Tisovec a ustoupiti do prostoru Brezno—Polhora.

Brigáda skládala se tenkrát z praporů I/VIII, II/VIII, z komb. prap. I/67, ze dvou rot domobraneckého praporu č. 6, ze dvou ženijních rot č. 4/2 a 4/3 a ze tří baterií dělostřelectva č. 6/4, 4/4 a 2/1.

Po provedeném ústupu hleděl velitel brigády se zřením na celkovou situaci seskupiti své síly tak, aby jednak uzavřely veškeré cesty, směřující od nepřítele do prostoru Brezno—Polhora, jednak umožnily vhodným rozčleněním rychlý, ofensivní postup k znovudobytí Tisovce, eventuálně celého rimavského údolí. Nařízené a provedené rozčlenění bylo: II/VIII. prapor a baterie 6/4 obsadily Drábsko. Prapor I/67, domobranecký prapor čís. 6, ženijní rota 4/3 a baterie 4/4 a 2/1 držely za velení podplukovníka Černého prostor kolem Polhory. Ženijní rota 4/2 uzavírala jižně od Zavadky komunikace, jež vedou do Červeného potoka. Brigádní záloha I/VIII. prapor severně od Polhory.

Nepřítel před úsekem 4. pěší brigády choval se úplně nečinně, a proto nechtěl velitel brigády vyčkávat, až nepřítele dojdou čerstvé síly, kterými by podnikal další útoky, a rozhodl se dobýti ofensivním pohybem znovu ztraceného území. Protože pak nebylo lze očekávati odnikud posily a nepřítel byl v přesile, rozhodl se velitel brigády provéstí útok překvapeně. Pro tento útok vydal veškeré nutné rozkazy všem v Polhoře shromážděným velitelům ústně a jen vzdálenějším velitelům písemně. Podle těchto dispozic měly dne 15. července postupovati:

1. Západní proud: prapor II/VIII přes výšiny kóta 865, 998, 857, 972, 911, 676, 789 na kotu 893 Hradová, s úkolem chrániti pravý bok hlavního, v údolí Rimy postupujícího proudu a zasáhnouti do eventuálního boje u Tisovce.

2. Pravý střední proud (zároveň hlavní): prapor I/67, baterie 4/4 a 2/1 v údolí Rimy, podél silnice Polhora — Tisovec, s úkolem, zatlačiti přední nepřátelské oddíly, postoupiti údolím potoka Furmanice a obsaditi Tisovec.

3. Levý střední proud: domobranecký prapor č. 6 na severních, potok Furmanice vroubících výšinách kóta 829, 972, 982

s úkolem krýti postup hlavního proudu a při očekávané srážce s nepřítelem zasáhnouti do boje.

4. Východní proud: ženijní rota čís. 4/2 nastoupí postup s výšin kóta 1007 severně od Dymianu přes Klaky kóta 1016, 835, 820, pak přes kotu 745 Ceremošna s úkolem obchvatně zasáhnouti do očekávaného boje v prostoru Tisovce a tím podporovati oba střední proudy při obsazení Tisovce.

Postup všech 4 proudů byl tak nařízen, že se měly dostatí kolem 10. hod. dopoledne současně do očekávaného boje v prostoru Tisovce. U Drábska odloučená skupina prapor I/VIII a baterie 6/4, dostaly rozkaz, obsaditi Rimavské Kokavy, uzavřítí silnici, která vede z Lučence, a zabezpečiti tak operace 4. brigády v rimavském údolí proti eventuálním útokům s této strany.

Velitel brigády mimo to vyslal již dne 14. června večer silnější hlídky, jež byly sestaveny z dobrovolníků, do prostoru kolem Tisovce s úkolem, překročiti nepozorovaně čáru předních nepřátelských prvků a umístiti se tak, aby hlavní východy z Tisovce směřující na jih byly dokonale uzavřeny. Tyto oddíly měly pak vyvolati ve vhodném okamžiku v nepřátelském týlu zmatek.

Po dlouhém boji, jenž trval až do dvou hodin odpoledne, podařilo se nátlakem se všech stran do města vniklých oddílů vypuditi nepřítele z města a přinutiti jej k ústupu. Ale nepříteli se podařilo pod ochranou dobře umístěných a skoro veškeré komunikace uzavírajících kulometů, zaujmouti u továrny na papír a u pily opětně obranné posice. Z těchto posic nepřítel po krátké přestávce ustoupil, když byl příštího dne ráno ohrožen v boku a týlu skupinou kapitána Schneidra od Klenovce.

Tento ústup, konaný pod tlakem našich proudů, které nyní se všech stran postupovaly, děl se ve formě úplného zmatku a bezhlavosti. Nepříteli nebylo více možno se zachytiti, čímž se 4. pěší brigáda zmocnila nejen údolí Rimy, nýbrž i důležitých záchytných bodů, jižně od Rimavských Zalužan a Rimavské Kokavy, které jí umožňovaly další postup proti Lučenci.

Tyto boje, ve kterých se pokračovalo i ve dnech následujících, a které umožnily posunutí vlastních sil až do prostoru jižně Rim. Kokavy, a byly i při svém zdánlivě lokálním rázu vítězným proniknutím až do prostoru Lučence přec jen té veliké důležitosti, že na sebe upoutaly značný počet nepřátelských vojsk, čímž byly velice usnadněny operace 2. čsl. divise jak u Zvoleně, tak i později za dalších operací proti Levicím. Mimoto nutno připomenouti, že řešené účelně vedené operace vedly k řešení hlavního a nejdůležitějšího úkolu této brigády, která skoro úplně samostatně a s poměrně velice slabými silami operovala; úkol její totiž záležel v tom, aby udržela spojení mezi vnitřními křídly západní a východní armády a zabránila nepříteli vniknouti údolím Rimy do prostoru mezi obě armády. Této úlohy zhostila se 4. pěší brigáda dokonale a lze jí přičísti lví podíl na zdárném vývoji všech dalších operací.

*

Vrátíme se nyní k druhé čsl. divisi, kterou jsme opustili před postupem úderné skupiny majora Bláhy proti boku nepřátelského postavení u Levic.

Podle rozkazu k útoku proti Levicím odešla skupina majora Bláhy dne 15. června v 18 hodin z Báňské Štiavnice a narazila vlastními čelními prvky v 21 hodin u Vysoké a Dekýše na strážní od-

díly a v 21 hodin 30 minut na silnější nepřátelská vojska. V tmavé noci, uprostřed hornatého, hustě zalesněného kraje, odehrál se prudký noční boj, který, ačkoliv způsobil u mnoha oddílů (zvláště u trénu), značný zmatek, donutil nepřítele ve 24 hodiny na celé čáře k ústupu.

II. prapor střelců 25. vyčistil od nepřítele vesnici Vysokou a Uhli-sko, prapor I/94 pak vesnici Dekýš. Celkové naše ztráty za této noci byly: 4 mrtví, 21 raněných (2 důstojníci), zabito 6 koní. Většinu ztrát měl prapor II/ stř. 25.

O páté hodině ranní dne 16. června nařídil velitel skupiny major Bláha další postup ve dvou proudech, a to prapor I/94 směrem na Bohunice a prapor II/ stř. 25 směrem na Pukanec; prapor II/94 zůstal skupinovou zálohou a pohyboval se po silnici do Pukance. Každému proudu byla přidělena jedna baterie. Třetí baterie zůstala k dispo-sici skupinového velitele u záložního praporu. Po urputném oboustranně velmi živě a energicky vedeném boji zmocnily se kolem 16. hodiny prapor II/ stř. 25 Pukance a I/94 Bohunice a Horního Almáše. Nepřítel poznal po silném nočním náporu nebezpečí, hrozíci pravému křídlu proudu, který útočil směrem na Nové Zámky a Nítru a hleděl, aby ulehčil ohroženému boku, znepokojovati levý bok sku-piny Bláhovy vojsky, která byla rychle na bojiště vysílána.

Velitel 2. čs. divise však vystihl nebezpečí hrozíci vlastnímu útoku a odeslal dva prapory brigádní zálohy pluk. Hanáka ze Zvo-leně k zabezpečení levého boku majora Bláhy. Prapory I/III a II/III ze velení majora Cypry odešly v 18 hodin dne 16. června směrem ke Krupině s rozkazem obsaditi Dobronivou a silnějším oddílem uzavřítí rozcestí asi 2 km jižně odtud a tím přehraditi nepříteli ústu-povou čáru od B. Štiavnice.

Proud majora Cypry dosáhl asi v 21 hodin hostince Podzámčok, kde dostal zprávu, že nepřítel je v opevněném postavení napravo i nalevo od mostu v Dobronivé. Nepřítel byl útokem, který major Cypra ihned podnikl, ze svého postavení vypuzen a zatlačen za Dobronivou, kde se mu dostalo posily 1 až 2 rot s kulomety. Ve ves-nici, do které vtrhly se dvou stran prapory I/III a II/III, začal zuřivý boj, který skončil dobytím Dobronivé skupinou majora Cypry. Ne-přítel ustoupil, byv pronásledován směrem na Babinu. K zesílení skupiny majora Cypry odeslal velitel divise v 7 hod. ráno dne 17. června ještě prapor III/III a baterii 5/1 do Babiny a nařídil ma-jorovi Cyprovi vzítí ještě dne 17. června Krupinu. Tomuto rozkazu vyhověl major Cypra ve 20 hodin a vešel v styk se skupinou majora Šidlíka jihovýchodně od Báňské Štiavnice. Major Šidlík zahnal slabé nepřátelské prvky stojící jižně od Ilje a trigonometru 1011 (Sitnja) a vešel v styk se skupinou majora Cypry jižně od Prenčova.

Skupina majora Bláhy narazila dne 16. června v 6 hodin na nepřítele jihovýchodně od Batovců a bojovala na čáře Prednia hora (kota 318), Drženice. Boj byl dosti urputný a šel pomalu kupředu; v 18 hodin probíhala první bojová čára Hradištie (284), Hurša, Velko Drevo (259).

Opětovné pokusy navázati styk se sousední 7. divisí nevedly k cíli.

V 5 hodin dne 18. června zahájil nepřítel na celé frontě skupiny majora Bláhy protiútok čerstvými vojsky, která měla velikou pře-vahu a byla dělostřelectvem značně podporována. Naše oddíly držely houževnatě dobytý úsek proti značné přesile a konaly vše, aby zdo-laly mohutný nepřátelský nápor. V 10 hodin dosáhl nepřátelský útok

své kritické fáze a rozvíjel se hlavně proti pravému křídlu, kterému hrozilo nebezpečí obchvatu, poněvadž toto křídlo zůstalo po neoznámeném ústupu sousední 7. pěší div. odkryto.

Protože mužstvo, které bylo již třetí den v silném a neustálém boji, bylo značně vyčerpáno, a protože ztráty byly značné a na posilu nebylo lze pomýšleti, rozhodl se velitel skupiny ustoupiti do B. Štiavnice. Velitel divise, uváživ důvody velitele skupiny, schválil rozhodnutí majora Bláhy a odeslal ke krytí ústupu prapor III/III od skupiny majora Cypry, které se mezitím podařilo zahnat nepřítele z Nemců a krytí tak bezpečně bok ustupující skupiny Bláhovy.

Před frontou 2. pěší brigády byl nepřítel celkem klidný a usadil se na čáře Žalobudca (trigonometr 426), Velká Hajniková (kota 411), Dlouhé Kopanice. Mimo to držel Detvu a Velkou Slatinu, Vigláš a Kriváň.

Ústup skupiny majora Bláhy děl se v úplném klidu a nebyl nepřitelem takofka pozorován, takže ustupující oddíly dosáhly pod ostrahou praporu III/III a neobtěžovány nepřítelem v ranních hodinách dne 19. června B. Štiavnice, kde jim bylo dopráno odpočinku.

Nepřítel se pak všemožně pokoušel proniknouti frontou 2. čs. divise, směrem na B. Štiavnicí. Narazil však ve všech směrech, jak přes Pukanec—Batovce, tak přes Prenčov—Nemce—Krupinu, na silný odpor, jímž mu nebylo lze proniknouti. Vida, že v tomto prostoru nic nezmůže, seskupil svá vojska v údolí Hronu, jižně od Nové Báně, s úmyslem zatlačiti naše slabé oddíly stojící v tomto prostoru a proraziti takto naši frontu v hronském údolí.

Podívejme se nyní, jak vypadá situace nepřítele v tuto dobu? Vrchní velitelství bolševické rudé armády umístěno bylo v Gödölő. Proti frontě československé od Hernadu až ke Komárnu stály celkem 3 armádní sbory, a to III. sbor v Hatvanu, IV. sbor v Budapešti, V. sbor ve Vácově. Úsek třetího sboru sahal přibližně od Muráňského potoka na východ až po řeku Tisu a směřoval z části proti frontě rumunské.

Tento armádní sbor se skládal z 5. a 6. divise na frontě československé a z jedné záložní brigády, stojící u Miškovce.

Úsek V. sboru sahal od údolí Muráňského potoka na západ až k Levicím a skládal se ze 3. divise a z pěších pluků č. 3, 53, 16 a 1, dále z pěších pluků č. 11 a 9. V záloze severně od Ipoly byla 4. pěší brigáda s pěšími pluky č. 26 a 27.

Úsek IV. armádního sboru sahal od Levic až ke Komárnu a skládal se ze 4. a 8. divise. Stálo tedy proti čs. vojsku, pokud ovšem mohlo být zjištěno, v prostoru od Hernadu až k Dunaji u Komárna, celkem 5 pěších divisí s 28 pěšími pluky.

Nejsilnější soustředění nepřátelských vojsk bylo lze pozorovati v této době v prostoru od Báňské Štiavnice k Dunaji u Komárna, z čehož lze souditi na stále nepřátelské ofensivní úmysly jednak směrem hronského údolí vycházejíc od Levic, jednak proti Novým Zámkům a Nitře.

Hned po dojití zpráv, že se nepřítel seskupuje v hronském údolí, odeslal velitel divise prapor III/IV brigádní zálohy plukovníka Hanáka do Žarnovice v údolí Hronu, aby toto údolí uzavřel a kryl pravý bok divise u Báňské Štiavnice.

Uváživ změněnou situaci a hrozící nebezpečí v hronském údolí, svěřil veliteli divise podplukovníku Hrbenskému uzavření tohoto prostoru a podřídil mu prapory III/IV, III/III (od skupiny báňsko-štiavnické), 7. rotu č. 54 a ženijní rotu 2/I. Zároveň dostal pod-

plukovník Hrbenský rozkaz vzítí Novou Bani, která poskytovala nepříteli výhodnou základnu pro operace v hronském údolí.

Útok skupiny pplka. Hrbenského dosáhl po důkladném, pancířovým vlakem podporovaném průzkumu proti Sv. Benadiku, plného úspěchu a vedl k tomu, že dne 20. června v 15 hodin byly Nové Baně obsazeny.

Tímto zdařilým podnikem v hronském údolí zabezpečil si velitel 2. čs. divise své pravé křídlo a vzal nepříteli poslední možnost proniknouti směrem na kremnické údolí a dále na Vrútky, čímž by byl mohl odříznouti východní Slovensko od západního.

U 2. pěší brigády napadl nepřítel ve 14 hod. naše vpřed posunuté strážné oddíly na kotě 426 (Žalobudca) a zatlačil je přes Očovou až na výšiny západně a severně odtud. Nepřítel obsadil pak kotu 403 (Hlaváčky), výšiny severně od Očové a kotu 485. II/IV. prapor, který byl právě na pochodu do prostoru u Očové, jenž mu byl nově přikázán, podnikl ihned z vlastní iniciativy protiútok a zahnal nepřítel, přivodiv mu veliké ztráty, do jeho původních posic.

Ve všech úsecích před frontou 2. čs. divise, choval se nepřítel, až na hlídkový boj, úplně klidně. Velitel divise, znaje vážnost nebezpečí v údolí Hronu, zesílil skupinu pplka Hrbenského skupinou majora Cypry, který dostal rozkaz zanechatí v Nemcích jednu rotu a s ostatkem skupiny se přesunouti do hronského údolí.

Ve večerních hodinách dne 20. června došly jak od skupiny majora Bláhy v Baňské Štiavnici, tak od skupiny plukovníka Hanáka zprávy, že nepřítel podniká na celé frontě silné hlídkování, z čehož se soudilo, že nepřátelský útok není vyloučen.

Dne 21. června večer byla situace 2. čs. divise tato:

4. pěší brigáda, ustoupivší na rozkaz 2. divise, stála v prostoru jižně a severně Tisovce, v neustálém hlídkovém boji.

2. pěší brigáda držela své staré posice jihovýchodně od B. Bystrice a Zvoleně a byla rovněž v živém hlídkovém boji. Po odchodu skupiny majora Cypry do hronského údolí ponechán na výšinách jižně od Dobronivě silný výzvědný oddíl.

Skupina majora Bláhy byla jižně od B. Štiavnice.

Skupina pplka Hrbenského byla jižně Nové Baně, asi na výši vesnice Brehy (Magosmart).

22. června v 5 hod. ráno obsadil kapitán Vettera od skupiny pplka Hrbenského, když se mu podařilo přepadnouti nepřítel, Pukanec a zahnal nepřítel směrem na Bohunice. Zároveň od severu postupující skupina majora Šidlika využila úspěchu kapitána Vettera a obsadila v 11 h. čáru kóta 291, jižně od Pukance, jižní okraj Bohunic, kóty 351, 408, 419. Nepřítel držel v tomto úseku výšiny severně od Prandorfu, Háj, Kovačov, Viniska. Dne 23. června ve 24. hodin byla situace 2. čs. divise tato:

4. pěší brigáda držela rimavské údolí jižně od Tisovce u Pily dvěma prapory, důležité příchody u Drábska a Lomu praporem I/VIII a ženijní rotou 4/3. Dělostřelectvo podporovalo bateriemi 2/10 a 4/4 u Tisovce operace v údolí Rimy a baterie 6/4. postavení praporu I/VIII. na výšinách Drábsko—Lom. Zálohou byl prapor II/VIII a ženijní rota 4/2 u Tisovce.

2. pěší brigáda, se sídlem v Hájnících, severně od Zvoleně, držela prapory I/IV., II/IV., I/74. a jednou rotou I/III. praporu prostor od Polany, kóta 1459, až západně od V. Slatiny a prapory III/71., I/VII., II/VII., a III/VII. a jednou rotou I/III praporu prostor od V. Slatiny

na jihovýchod až do Krupiny (v to). Baterie 6/1, 5/1 a 1/2 stály mezi Hájníky a Zvolení.

Skupina majora Bláhy držela praporem domobraneckým č. 6., prapory II/34 leg., III/VIII, II/stř. 25, stř. 10, III/102, I/94 čáru od Krupiny přes Lehotu, Batovce do Salmoše (v to).

Skupina pplka Hrbenského držela prapory III/III, I/III, jednou rotou praporu II/94 a praporem III/IV., kulometnou rotou 23. pěšího pluku francouzské legie, ženijní rotou 2/1 a pancířovým vlakem hronské údolí jižně od Sv. Benadíku.

Situace na celé slovenské frontě vyvinula se ve dnech 16.—20. června 1919 celkem dobře. Ve všech úsecích bylo dosaženo úspěchu. U východní slovenské skupiny generála francouzské armády Hennoquea obsadily oddíly Jelšavu, Plešivec, Rožnavu, Medzev, Jasov, dále pak Sabinov a Bardiov. U západní slovenské skupiny generála francouzské armády Mittelhaussera probíhala naše obranná čára jižně od Tisovce, přes Drábsko—Lom, na výšiny západně od B. Bystrice, dále jižně od Zvoleně, Krupiny a Pukance do hronského údolí a končila v Nové Bani; dále na západ byly obsazeny Nové Zámky a Velké Šurany.

Vrchní velitel čs. operujících vojsk se rozhodl, když přišly na bojiště značné posily, zahájit útok na celé slovenské frontě a zahrnat nepřítel přes říšské hranice. 2. čs. divisi bylo hlavně útočit pokud možno značnými silami od severu a východu proti Levicím. Útok byl stanoven na den 25. června.

Podle tohoto nařízení velitel 2. čs. divise se rozhodl seskupit veškeré volné oddíly 4. a 2. brigády ve zvláštní údernou skupinu u Pukance. Úmyslem velitele divise bylo dobýt od severu a severozápadu Levic, vzít tak nepříteli jeho výhodné středisko a čelit tímto útokem zároveň silnému nepřátelskému tlaku u Nitry.

Skupina, jež útočila na Levice, měla vyrazit ve třech proudech a to: z hronského údolí s prapory III/III., III/IV., ženijní rotou 2/1, 1/2., kulometnou rotou francouzské legie a baterií 5/4. za velení podplukovníka Hrbenského s úkolem, útočit na Levice od západu. Střední hlavní úderná skupina, za velení majora francouzské legie Bláhy, skládala se z praporů I/94., III/102., stř. 10, II/stř. 25, I/III., I/74., 15cm baterie italské legie, baterií 6/2. a 1/1., z 1/2. kulometné roty z Francie a z 1 eskadrony drag. pl. č. 7. Úkolem této skupiny bylo vzít Levice od severu. Východní skupina za velení majora franc. legie Šidlíka, skládala se ze 6. praporu domobraneckého z Itálie, II/34. leg., III/VIII. a baterie 2/2. a měla za úkol krýt levý bok úderné skupiny majora Bláhy

Velitel divise soustředil v poměrně krátké době jedenáct praporů, jednu ženijní a jednu kulometnou rotu francouzské legie a 5 baterií v prvním útočném sledu a ponechal si v B. Štiavnici 3 prapory, 100 dobrovolníků a 2 baterie v záloze. Byla tedy na dosti malém prostoru soustředěna síla více než čtrnácti praporů a sedmi baterií, jichž úkolem bylo vzít Levice a znemožnit nepříteli útok na Nitru. Oddíly v B. Štiavnici, 2. čs. brigáda a 4. pěší brigáda dostaly rozkaz upoutat nepřítel silnými útoky, aby nemohl přesunouti svých oddílů k Levicím. V této neobyčejně výhodné strategické situaci došel velitel divise rozkaz od západní skupiny slovenské, že Maďaři žádali o příměří, které jim bylo povoleno pod tou podmínkou, že se stáhnou za demarkační čáru. Proto zastavil velitel divise na celé své frontě postup a nařídil, aby divise ustala dne 24. června v 5 hodin v boji.

V tu hodinu dosažená čára nesměla býti nikde překročena. K vyjednávání bližších podmínek příměří a ke kontrole jich dodržení, prošel 24. června ve 13 hodin parlamentář kapitán americké armády František Jedlička naší bitevní čarou jižně od Batovců a setkal se před Levicemi s brigádním velitelem maďarských vojsk Móró. Veškery oddíly dostaly přísné rozkazy, aby zůstaly v pohotovosti a stále na pozor, pokud Maďaři nenastoupí ústup. Jakýkoli styk s bolševickými Maďary byl přísně zakázán. V době od 25. června do 2. července zůstaly oddíly 2. čs. divise ve svých dobytých pozicích ve všech úsecích. Posice se technicky zesilovaly a přizpůsobovaly k obraně. Ač bylo přísně zakázáno projevovati jakékoliv nepřátelství, byly stále přestřelky na denním pořádku. Mnoho maďarských bolševiků využilo doby klidu a přeběhlo do našeho území. Tak přešlo k nám u Vigláše u skupiny plukovníka Hanáka dne 26. června 22 maďarských vojáků s jedním důstojníkem, dne 29. června u skupiny majora Bláhy přeběhlo 6 důstojníků i s koňmi, sluhy a zavazadly. Byli to většinou přívrženci Bílé Gardy Horthy-ovy, která se seskupovala v Szegedině. Teprv dne 2. července nařídil velitel západní slovenské skupiny postup do prostoru, který byl bolševickými Maďary postupně vyklízen. 2. čs. divise měla obsaditi prostor ohraničený na západě čarou: Nagyfalú—Kleňany—Fedýmeš—kóta 487—Medovavce—Nemce—kóta 581—Dekýš—Voznica. Východní hranicí 2. čs. divise byla čára: Mártonfalú—trigonometrie 297, 517, koty 459, 475, 533, 645, 686, 778, 1147, 939, 375, 162. Jižní hranice, jež naše vojska nesměla překročiti, byly stanoveny takto: Kleňany—Nekije—Terbegecz—Lesenice—Ujfalú—Želovce—Zombor—V. Zlievce—D. Strehová—M. Lubore—Jalšovec—Kalonda—Pusta Rátka—trigonometr 389—Radovec—kóta 470—299—Egyházas Bást—Ó. Bast—Almágy—kóta 427—trigonometr 338—Détér—tok řeky Rimavy od Symonyi až po Mártonfalú. Mezi liniemi československými a maďarskými stanoveny bylo asi 4—6 km široké neutrální pásmo, které bylo obsazeno čs. četnictvem. Zásobování tohoto území bylo naší povinností.

Velitel 2. čs. div. rozdělil nově přidělený úsek, který měl býti obsazen, na 4 rovnoběžná pásma, a to na pásmo předních hlídek, na pásmo záloh předních hlídek, na pásmo brigádních záloh a na pásmo divisních záloh. Přímou do těchto pásem byly poslány oddíly, které je měly obsaditi. Začátek pohybu byl nařizen na den 3. července ve 4 hodiny.

Pohyby byly prováděny většinou pochodem; jen oddíly na železniční trati Zvoleň—Lučenec byly poslány drahou. Území, do kterého postupně naše oddíly docházely, mělo smutný vzhled. Vesnice byly zpuštěny a vydrancovány neuvěřitelným způsobem.

Do nebe volajícím příkladem tohoto vandalismu byl poštovní a telegrafní úřad, nádraží a různé tovární podniky v Lučenci, dále zámek v Haliči u Lučence a zámek v Podrečanech. Kdo tohoto zpuštění neviděl, nemůže si představit, jak lidská ruka umí v poměrně krátké době zničit drahocenný majetek. Obyvatelstvo v tomto prostoru bylo přímo na mizině. Ustupující bolševici násilně odňali obyvatelstvu různé aprovisační zbytky, takže bylo v mnoha krajích skutečně o hladu. Naše vojsko pokládalo za svou první povinnost pomoci nuznému lidu seč jen mohlo, a všemi svými prostředky a svými zásobami vypomáhalo, kde toho nejvíce bylo třeba. Kde se čs. vojsko octlo, bylo vítáno jásotem. Byla to skutečná a opravdová radost, poněvadž každý občan věděl, že zavládne pořádek a

urovnané poměry, jichž v tomto bohatém a bolševickou invasí úplně schudlém kraji bylo velmi třeba. Po dlouhém vysilujícím boji a strádání nastalo pro čsl. vojína opět kulturní poslání, ke kterému právě na Slovensku nalézal největší pole působnosti.

Vojsko, které ještě před krátkou dobou hrdinně bojovalo, chápalo se s chutí kulturní činnosti, aby pomohlo ubohému a schudlému lidu neptalo se po národnosti, po vyznání a politickém přesvědčení, všude, kde nouze největší, přispělo a pomáhalo. Naši ženisté postavili znovu v krátké době bolševickým dělostřelectvem úplně zničenou vesnici Badin, severně od Zvoleně, a opravili a odevzdali provozu bolševiky zničený železniční most u Viglaše.

Veškeré silniční mosty byly opravovány, železniční stanice, telegrafní a telefonní ústředny, pokud síly a materiál stačily, opravovány a znovuzřizovány. A musím k chvále našeho vojáka říci, že jeho těžká a odpovědná práce našla plného uznání, a to nejen v kruzích vojenských, nýbrž i v tehdejších civilních slovenských kruzích.

Mnoho pochval bylo čteno a uveřejněno a mnoho díky a uznání bylo vojsku projevono za znovudobytí a obsazení našich krajů na území jižního Slovenska. Voják úplně dostál v svém důležitém poslání a zhostil se s plným výsledkem těžkého, jemu svěřeného úkolu.
